

РЕЦЕНЗИИ И ИНФОРМАЦИИ

ZA VZOREC PREŠERNA V ANGLEŠČINI

Pintarič Miha

Univerza v Ljubljani, Slovenija

The article contains a presentation and a comparative review of recent translations by Toby Garfitt of Prešeren's *Sonnets of Unhappiness*. After a close grammatical, semantic and stylistic analysis comparing Garfitt's to some of the previous translations, the author concludes that these most recent translations are very likely the best, while supposing that one of the possible reasons for their quality may be the fact that the »greatest Slovenian poet« was, in the eyes of the translator, never a »monument« but simply a good poet who can still be read as such in spite of the lapse of two centuries separating the modern reader, Slovenian or English, from his period.

Prešernova poezija je doživela (in preživela) že marsikateri prevod v angleščino, kar še posebej velja za sonetni del pesnikovega opusa.¹ V pričujočem kratkem članku bomo predstavili (verjetno) zadnjega v vrsti prevodov nekaterih *Sonetov nesreče* izpod peresa Tobyja Garfitta, predavatelja sodobne francoske književnosti na Univerzi v Oxfordu.²

I

O Vrba! Happy home, my village dear
Where yet my father's house stands firm today;
When thirst for knowledge tempted me away,
Deceitful snake, why did I lend my ear?

Then would my heart not know how all turns drear
That seemed delightful only yesterday,
Nor would my soul by storms be led astray,
My confidence would still shine bright and clear.

A true heart and a hand of industry,
A dowry wealthy girls can never know,
Would with my modest bride my portion be,

And in my boat serenely we would go
Our home from fire, our grain from hail set free
By good Saint Mark, our neighbour here below.

V primerjavi s starejšim prevodom A. I. Lenarčiča in W. K. Matthews³ je Garfittov prevod vsebinsko zvestejši izvorniku, saj v starejšem prevodu manjkajo tako ključni pojmi, kot so »hiša« z vso prešernovsko simboliko, »goljfiiva kača«⁴, »srce« (ki ga dokaj blede nadomešča »mind«), »oganj« in »toča« iz predzadnjega ter »sosed« iz zadnjega verza. Preveč pomanjkljivosti za dober prevod, kar le še potrjuje nekaj »vsebinskih dodatkov« k slovenski verziji (»all my praise«, »life's tortuous ways«, »through nights and days«, »all my own«):

To thee, sweet, happy Verba, all my praise!

¹ Gl. M. Stanovnik, »Prešernovi soneti v angleških prevodih«, *Sonet in sonetni venec. Obdobja 16 (1995)*, Ljubljana, FF, 1997, str. 317-327; *Sonete nesreče* avtorica omenja le mimogrede (str. 325).

² Prevod v angleščino je nastal na podlagi francoskega prevoda V. Jesenika v F. Prešeren, *Pesmi. Poèmes*, Celovec-Ljubljana-Dunaj, Mohorjeva založba, 1999.

³ *The Parnassus of a Small Nation*, London, Calder, 1957, str. 38.

⁴ Z izpustitvijo »kače« izpade edenska aluzivnost...

Dear corner of my father's home and land,
Why did the thirst for knowledge e'er demand
My going hence into life's tortuous ways!

I should not, then, have found how joy that sways
The mind becomes but poison in man's hand;
Faith in myself all gone, I would not stand
Here tossed by inner storms through nights and days.

A helpmate and a love for me alone –
A dowry, priceless far above all mark –
I should have won with her my heart had known.

Then might have floated smoothly my life's bark,
My house, my fertile fields, and all my own
Protected by our patron, good St. Mark.

Novejši prevod T. Priestleya in H. Cooperja⁵ odpravlja vse te vsebinske pomanjkljivosti in mu po tej plati ni česa očitati. Morda bi veljalo omeniti le malce kakofono aliteracijo v predzadnjem verzu (»from hail he'd hide«) ter preveč eksplicitno pojasnjevalni ton zadnjega (»St. Mark, that is, my neighbour up the road«). V primerjavi s tem prevodom je Garfittov vendarle za kak register preprostejši ter s tem bližji izvorniku, v kratkem pa bo izšel izbor slovenske poezije od Vodnika do današnjih dni dr. Andreja Rijavca v njegovem lastnem prevodu, kar bo na slovenskem knjižnem trgu gotovo noviteta za ljubitelje slovenske poezije, posebej za tiste, ki radi slišijo, kako slovenska misel zazveni s pomočjo tujega jezika.⁶

III

Battered by winter storms a great oak lay
Prostrate: when spring returned, warmed by the sun,
It made a show of green, yet sparsely won,
Refusing to surrender straight away.

It could not long put off the evil day:
As hoary crowns were greening one by one,
A few young shoots it gave a while, or none,
And then succumbed to conquering decay.

So strives the man in vain, o hostile Fate,
To rise when once you've knocked him to the floor
With mighty blows, from his once lofty state;

For fast or slow death comes towards his door,
He knows; he sees the brief flame vacillate
Until the wick's consumed, and is no more.

Kljub eni nepravi rimi (»won«) in predstavtvi iz »splošne sedanjosti« (»trešne«) v »konkretno prihodnost« (»lay«) je prevod dober, saj je poleg zvestobe izvorniku tudi zelo tekoč ter jezikovno sprejemljiv za modernega angleškega govorca. V primerjavi z njim je Lenarčič-Lavrinov prevod⁷ na trenutke dokaj šolski in neizrazit, kar še posebej velja za zadnjo kitico:

⁵ F. Prešeren, *Pesmi. Poems*, Celovec-Ljubljana-Dunaj, Mohorjeva založba, 1999, str. 65.

⁶ Knjigo bo natisnila in založila Tiskarna Pleško.

⁷ *The Parnassus of a Small Nation*, str. 40.

He knows death waits for him, be it quick or slow;
Life's candle, growing dimmer in its glow,
Will flicker soon and finally die out.

Ta tercina angleškemu bralcu sicer neizogibno priključuje v spomin Macbethov monolog iz 5. prizora petega dejanja, kar sta oba prevoda, zavestno ali ne, verjetno upoštevala.

Vsebinsko je vendarle najbližji Prešernu Priestley-Cooperjev prevod, saj presadi v angleščino tudi na prvi pogled manj opazne podrobnosti: »spet« (drugi verz druge kitice), ki se nanaša na *naslednjo* pomlad, se v angleščini pravilno znajde kot »next«, česar v drugih dveh prevodih ni; Prešernov »siromak« (prvi verz prve tercine) je opremljen z nedoločnim členom (»a wretch«), kar je verjetno ustrežnejša rešitev od določnega člana *the*.

VI

O Fate, o hostile Fate, you'll no more find
A curse upon my lips, or angry word:
O prison-cell of life, I thank the Lord
That to your torments I am now resigned.

My shoulders on themselves their burdens bind,
My mouth accepts the bitter draught that's poured;
My skin, now leather-tough and hard as board,
To fear the cruel thorn is disinclined.

My sinews have surrendered their control,
And my once lively heart has turned to stone
While many ills have corseted my soul;

Both worry and deceitful hope have gone:
Now, Fate, come smile on me or on me scowl,
Indifferent shall I be from this day on.

»Hostile Fate« (sovražna Usoda) je verjetno najboljši angleški približek Prešernovi »sovražni sreči«⁸, čeprav bi veljalo razmisliti tudi o možnosti »hostile Fortune«.⁹ Iteracije v prvem verzu izvornika ni, prav tako ne podvajanja »curse ... angry word«. Anafora v drugi kitici je estetsko vsekakor sprejemljiva in jo poznavalec angleškega jezika pravzaprav pričakuje. Zadnji verz pesmi je morda preveden malce preohlapno, sicer gre v celoti za dober prevajalski dosežek, katerega poglobitveni odliki sta vsebinska in stilna zvestoba izvorniku in ki bi mu bilo mogoče poočitati le še nedoslednost pri rimah, od katerih nekatere (»word ... stone ... scowl«) bolj ustrezajo očesu kakor ušesu, vendar vse v mejah dopustnega.

Lenarčič-Matthewsov prevod istega soneta je primer popolne korektnosti v shemi rim, ki pa gre na račun precejšnjih stilnih in celo vsebinskih kompromisov. Metaforična apozicija »sovražna sreča ... življenja ječa«, ki je v izvorniku neločljiva celota, kar upoštevata tako Priestley-Cooperjev kakor Garfittov prevod, tu doživi dekonstrukcijo v dva dela: »life's strong jail« nima neposredne zveze z »Misfortune«.¹⁰ »Dodatki« k izvorniku – »shoulders frail«, »drinks of yore«, »irksome trail« (druga kitica, verzi 1, 2, 4), »as if confined« (tretja kitica, prvi verz), »of flesh and bone« (četrti kitica, tretji verz) – ki jih zahteva rima, so tako vsebinsko kakor stilno-estetsko nedopustni in naredijo več škode kot korist. Pri tem je tretji verz druge kitice (zaradi nerazumevanja ??) preveden narobe: »podplat je koža čez in čez postala« - »My feet, like leather, are no longer sore« (v izvorniku

⁸ Nealegorizirana oblika (»fate«), ki jo najdemo v prevodu Priestleya in Cooperja (str. 75), je sicer ustrežnejša rešitev.

⁹ V tem primeru je alegorizacijo težje opustiti.

¹⁰ »Misfortune« za »sovražno srečo« je vsekakor izvorna in zanimiva rešitev, vendar v enem pojmu združuje, kar Prešeren in zahodno pesniško izročilo ločujeta na dva; tudi alegorizacija, predvsem v tej obliki, je vprašljiva.

je osebek »koža«, v prevodu »podplati« oziroma »noge«, kar je glede na sobesedilo izvirnika tudi nelogično). Morda je v tem smislu sprejemljivo, da »trnjovka« (trnova palica) postane »thorny path«, verjetno pa »srcé prežívo« ni ustrezno prevedeno s »sensitive«. »Misfortune« iz prvega verza v predzadnjem dobi ime »Fate« in je o njej govora v tretji osebi (»Should Fate caress or beat me ... «). V izvirniku obakrat stoji »sreča« in obakrat gre za neposredni nagovor.

Priestley-Cooperjev prevod uspešno rešuje izvirnikove rime, nekateri zadržki pa vendarle ostajajo. Predvsem je nesprejemljivo dejstvo, da se v tretjem verzu druge kitice pojavi ista vsebinska napaka kakor v Lenarčič-Matthewsovem prevodu: »My feet as leather now ... « (prim. pravilno Garfittovo rešitev). Prva dva verza izražata ironijo, ki je v izvirniku ni najti: »O hostile fate, if you should ever fail/To rule my life, regret shall I afford.« Tudi Garfittov »corset[ed]« je bližji Prešernovim »oklêpom« kakor Priestley-Cooperjev »rack of cares«; »your bludgeon or your flail« (zakaj podvajanje?) ima od »trnjovke« vse, razen trnja. Medtem ko prvi verz druge tercine uvaja protivnost (»But fear has fled ... «), ki je pri Prešernu ni, ponuja zadnji verz soneta od vseh rešitev najprepričljivejšo: »O fate, you'll find me an unfeeling block.«

Primerjalna analiza pričujočih angleških prevodov bi bila seveda lahko izčrpnjša in podrobnejša, vendar je tudi na podlagi napisanega mogoče skleniti naslednje: za Lenarčiča, Matthews, Lavrina, Priestleya in Cooperja je Prešeren klasik, zaradi česar so prevodi omenjenih prevajalcev predvsem »dokument časa«, Prešernovega ali njihovega, vendar takšnega, ki z zgodovinskim nima dosti skupnega. Za Garfitta je Prešeren le zanimiv pesnik, zato se njegovi prevodi berejo, ne sicer kakor John Hegley, toda skoraj tako kot Philip Larkin, vsekakor pa zvenijo manj arhaično od Shelleya in Keatsa. In prav je tako.